

PRŮZKUM PRODEJE INJEKČNÍHO MATERIÁLU

v lékárnách ORP Zlín, ORP Vizovice a ORP Otrokovice

Zlín, 2008

Cíle průzkumu

Hlavní cílem projektu bylo shromáždění dat o prodeji injekčního materiálu lékárnami ve třech ORP, kde funguje projekt terénní práce pro uživatele drog. Dílčím cílem bylo navázání kontaktu s lékárnami, představení naší činnosti a případně dohodnutí další spolupráce s lékárnou spočívající v distribuci základní sady materiálu pro snížení škod uživatelům drog, kteří v lékárnách nakupují.

Důvody pro realizaci průzkumu

Průzkum byl proveden zejména na základě praktických potřeb pro práci v terénu. Hlavní důvody pro realizaci byly:

- získání přesnějších informací o spotřebovaném počtu injekčních setů v daných ORP a zjištění, kolik procent z celkově spotřebovaného materiálu pokrývá svou činností občanské sdružení ONYX,
- vyvození závěrů z průzkumu vedoucích k optimálnější práci v terénu,
- využití spolupráce s lékárnami k navázání kontaktu s dalšími uživateli drog v místě našeho působení.

Výzkumný vzorek

Do průzkumu byly zahrnuty všechny lékárny z ORP Zlín, ORP Vizovice a ORP Otrokovice. Osloveno bylo celkem 30 lékáren, z nichž nakonec pouze jedna (ORP Otrokovice) odmítla poskytnout data pro účely průzkumu. Ve zbytku případů jsme se setkali naopak s ochotnou a vstřícností.

Doba realizace průzkumu

Průzkum byl pracovníky O. s. ONYX připraven v lednu a únoru roku 2008, sběr dat proběhl v době od března do června a vyhodnocení během července 2008.

Garanti průzkumu

Abychom snadněji získali spolupráci lékáren, rozhodli jsme se požádat lékaře, zda by mohli svým jménem průzkum zaštitit. S laskavým svolením byli ochotni stát se garanty průzkumu MUDr. Hana Tkadlecová – vedoucí protiepidemického odboru Krajské hygienické stanice ve Zlíně a MUDr. Pavel Konečný – odborný lékař pro psychiatrii a léčbu návykových nemocí. Tímto jim oběma dodatečně děkujeme za podporu.

Sběr dat

Sběr probíhal ve všech lékárnách stejným způsobem. Před samotnou návštěvou pracovníka obdržel vedoucí každé lékárny informační dopis s popisem činnosti občanského sdružení ONYX, přiblížením cílů průzkumu a s informací, že do měsíce je navštíví pracovník sdružení, který provede sběr dat.

Při osobním setkání se kladl důraz především na stručné a rychlé jednání s ohledem na vytíženost personálu v jednotlivých lékárnách. Hlavními body rozhovoru bylo seznámení pracovníka lékárny s činnostmi Kontaktního centra a Streetworku Zlín a vysvětlení v čem by měla spočívat společná spolupráce a způsob naložení s daty, které jsou ochotni nám poskytnout. Následovalo zjištění

potřebných údajů pro průzkum a nabídnutí další spolupráce mezi sdružením a lékárnou.

V případě projevení zájmu o spolupráci ze strany lékáren byly navíc předány základní sady materiálu pro snižování škod, které pracovníci lékáren na základě dohody předali uživatelům drog, kteří u nich nakupují injekční materiál popř. modafeny apod. Základní sada materiálu pro snižování škod obsahovala 1 x sterilní vodu, 1 x sáček bavlněných filtrů, 6 x con-zellin, 3 x náplast, 1 x informační brožura a kontakt na zařízení.

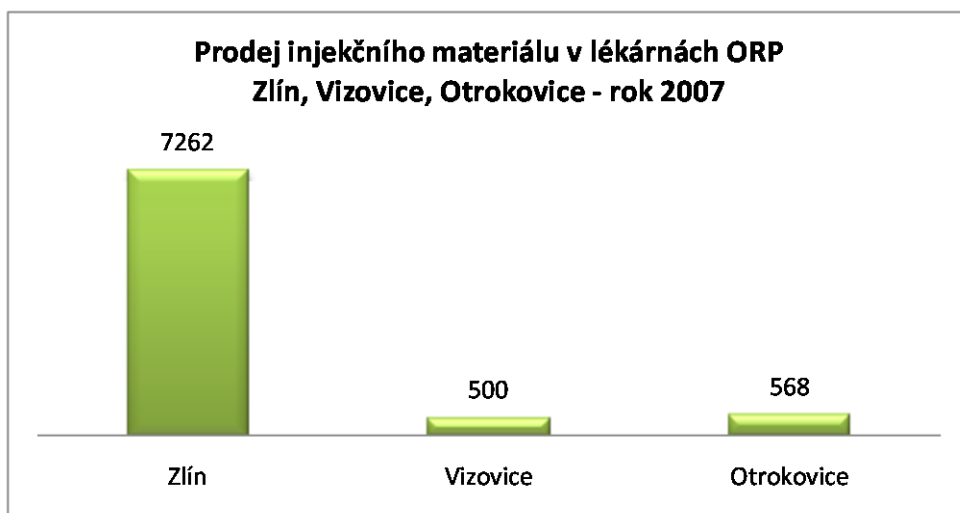
Výsledky šetření

Vzhledem k místnímu specifiku drogové scény (nitrožilní uživatelé jsou v našem regionu téměř výlučně uživatelé pervitinu, kteří k aplikaci používají jen inzulínové stříkačky) byla realizace průzkumu snazší. Jak jsme se dále ujistili, procento osob, které v lékárnách nakupují inzulínové stříkačky a přitom nejsou drogoví uživatelé je zanedbatelné (např. modeláři nebo lidé s diabetem, kteří nepoužívají k aplikaci tzv. „pera“). Proto jsme sledovali počty prodaných inzulínových stříkaček a tyto počty dále nijak neupravovali.

Na základě provedeného šetření jsme zjistili, že v roce 2007 bylo lékárnami v ORP Zlín, Otrokovice a Vizovice prodáno celkem 8330 inzulínových stříkaček. Největší podíl na prodeji měla oblast ORP Zlín, tj. 87% prodaného materiálu, zbylých 13% tvoří prodej v ORP Vizovice a ORP Otrokovice dohromady (viz graf č. 1).

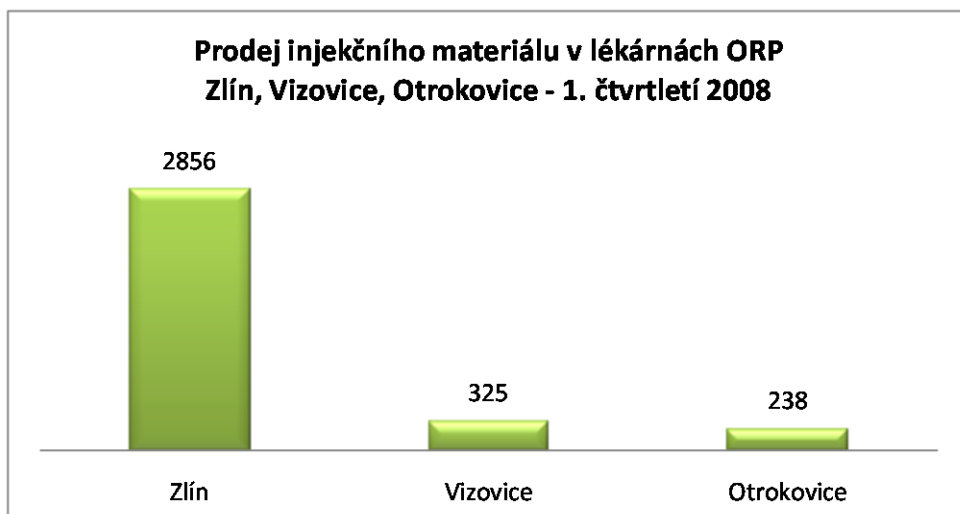
Pokud přičteme počet vydaných stříkaček v rámci projektu K centrum Zlín a Streetwork Zlín, dostáváme se k celkové spotřebě 20 776 inzulínových stříkaček ve sledovaných ORP za rok 2007. Podíl lékáren na celkové spotřebě v roce 2007 tak činil 40,1%, podíl projektu Streetwork 8,6% a projektu K centrum Zlín 51,3% (viz dále graf č. 4).

Graf 1

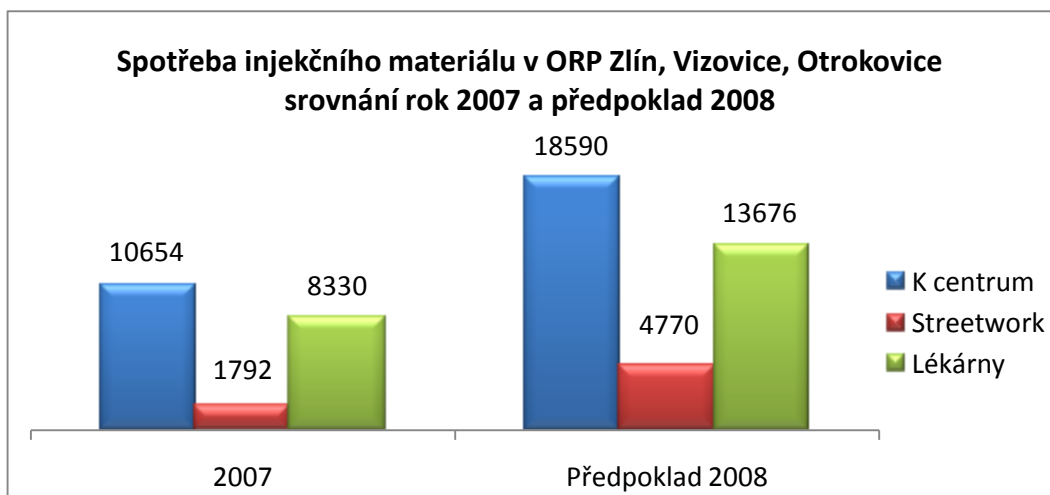
V Grafu č. 2 vidíme, že v prvním čtvrtletí roku 2008 zůstává rozdíl mezi jednotlivými ORP téměř stejný jako v roce 2007 (tedy nejvíce prodaných inzulínových stříkaček bylo ve Zlíně).

Graf 2

Abychom mohli provést alespoň hrubé srovnání roku 2007 (kdy se terénní program sdružení v daných ORP teprve rozbíhal) s rokem 2008 (kdy už terénní program funguje poměrně stabilně), vypočítali jsme předpokládaný počet celkově distribuovaných inzulínových stříkaček v daných ORP za rok 2008. V případě lékáren jsme vzali za orientační výsledek čtyřnásobek ze získaných údajů za první čtvrtletí, v případě projektů K centrum Zlín a Streetwork Zlín jsme vynásobili dosažené výsledky za pololetí dvěma. Výsledné hodnoty jsou zobrazeny v grafu č. 3.

Graf 3

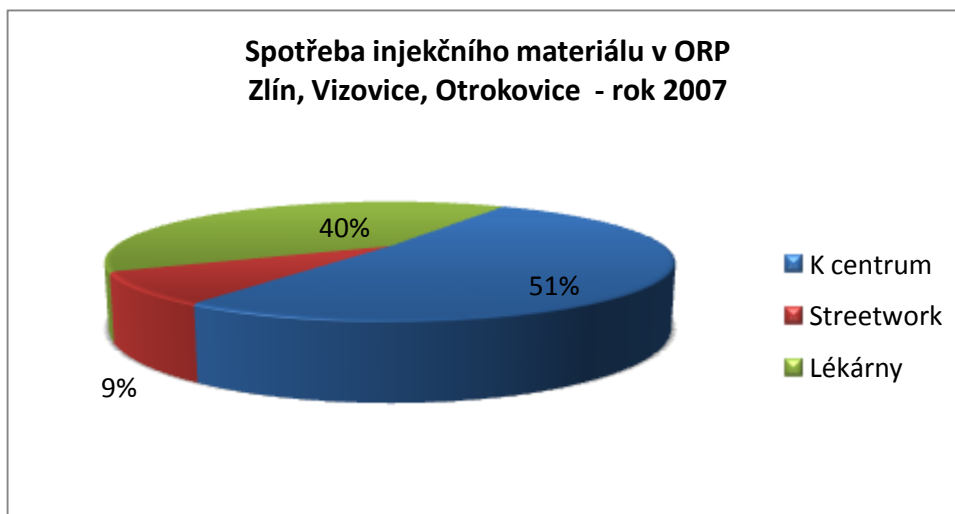

Jak je z výsledků patrné, dojde v roce 2008 velmi pravděpodobně k poměrně významnému nárůstu celkové spotřeby injekčního materiálu. Tedy oproti počtu 20 776 spotřebovaných stříkaček v roce 2007, odhadujeme v roce 2008 zvýšení na počet 37 036 spotřebovaných stříkaček.

Dále se ukazuje, že větší množství vydaného injekčního materiálu občanským sdružením ONYX nesnížilo počet prodaných stříkaček v lékárnách. Naopak dochází k nárůstu prodeje a, jak je patrné ze srovnání grafů č. 4 a č. 5, podíl

lékáren na celkovém množství distribuovaných stříkaček zůstává v podstatě stejný.

Graf 4

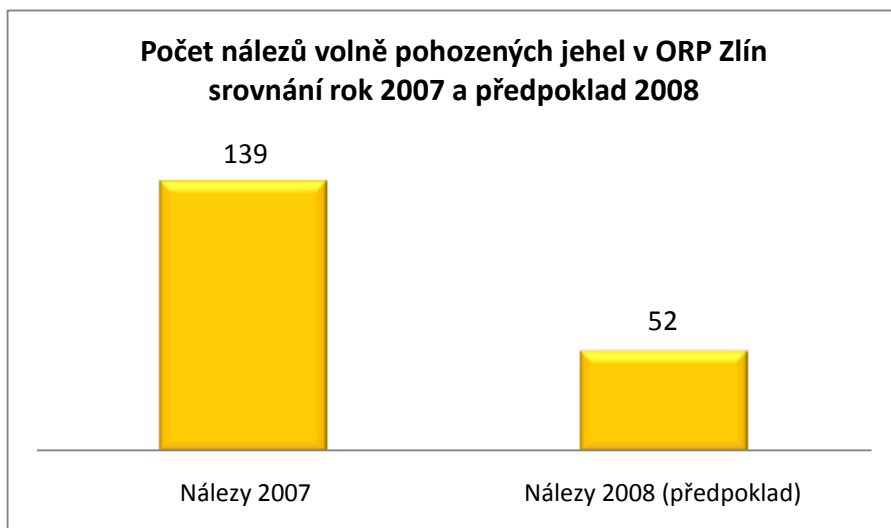

Graf 5

Data uvedená v následujícím grafu (graf č. 6) sice nebyla předmětem šetření našeho průzkumu, ale bezpochyby s uváděnými fakty souvisí. Jedná se o statistiku vedenou v naší databázi, která zachycuje celkový počet nalezených jehel v ORP Zlín v roce 2007 a v roce 2008 (resp. odhad na rok 2008 na základě zdvojnásobeného počtu za první pololetí). Zajímavostí bezpochyby je, že zatímco počet stříkaček použitých nitrožilními uživateli narostl, počet nálezů volně odhozených inzulinových stříkaček se podstatně snížil (o cca 37 %)!

Graf 6

Závěr a interpretace dat

- Spotřeba injekčního materiálu naroste v roce 2008 oproti roku 2007 o více jak 16 000 stříkaček, tedy nárůst o cca 78%!
- O. s. ONYX v roce 2008 kryje cca 63% z celkové spotřeby injekčního materiálu.
- Nárůst počtu vydaného materiálu občanským sdružením ONYX nezpůsobil pokles prodeje, ale naopak se počet prodaného injekčního materiálu zvýšil.
- Neexistují žádné signály z terénu, že by zvýšená spotřeba injekčního materiálu mezi uživateli drog mohla souviset s mimořádným nárůstem počtu injekčních uživatelů nebo se zvýšenou konzumací pervitinu stávajícími injekčními uživateli.
- Nejpravděpodobnější vysvětlení zvýšené spotřeby je, že injekční uživatelé se v rámci obnovení služeb „harm reduction“ znovu postupně učí bezpečnému braní (tj. mimo jiné i jednorázové používání sterilních jehel).
- Ve prospěch této hypotézy (tj., že nitrožilní uživatelé drog se od poloviny roku 2006 začínají chovat méně rizikovým způsobem) svědčí i uvedená statistika o celkovém počtu nálezů volně pohozených jehel. Data, která máme v současnosti k dispozici za ORP Zlín ukazují, že zatímco v roce 2007 bylo uskutečněno celkem 139 nálezů, v polovině letošního roku je to 26 nálezů, tedy odhadem to v roce 2008 může být cca 52 nálezů (tj. snížení o cca 37%).
- Průzkum se nám jeví jako velmi přínosný a do budoucna bychom proto chtěli ve sledování počtu distribuovaných stříkaček pokračovat a rozšířit naše sledování i do dalších ORP okresu Zlín.

Zprávu vyhotovili: Eliška Hejdrová a Petr Netočný